

Fənn biliyi

1. 6 və 8 rəqəmləri ilə mümkün olan bütün onluq kəsrləri elə yazdılar ki, hər bir onluq kəsri yazarkən yalnız bu iki rəqəmdən hər birini iki-iki dəfə istifadə etdilər. Alınan onluq kəsrlərdən ən böyüyü ilə ən kiçiyinin cəmi bərabərdir:

ə) 893,288-ə;

ğ) 895,466-ə;

ç) 953,48-ə;

ç) 975,36-ə.

2. Teymur 20 lariyə tək xəfli və hücrəli dəftərlər aldı. Tək xəfli dəftərlərə o cəmdə x lari ödədi. Tək xəfli dəftərin hər biri 40 tetri, hücrəli isə - 50 tetri dəyərində idi. Aşağıda sadalananlardan hansı ifadə Teymurun cəmdə neçə dəftər aldığını göstərir?

ə) $40x + 50(20 - x)$

ə) $x:40 + (20 - x):50$

ə) $0,4x + 0,5(20 - x)$

ə) $x:0,4 + (20 - x):0,5$

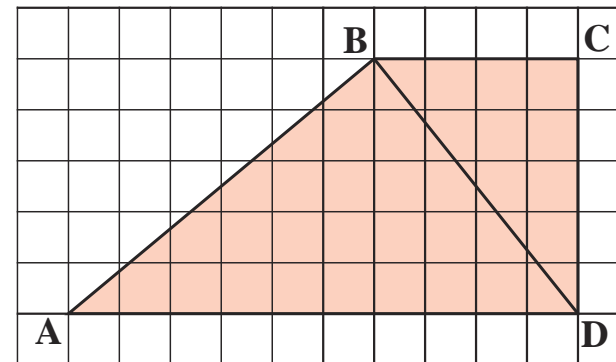
3. ABCD trapesiyasının bütün təpə nöqtələri cədvəlin k ncl ri ilə üst-üstə d ş r, hansının ki, bütün h cr ləri kvadratdır (bax. şəkil). ABCD trapesiyasının sahasının ABD  cbucađının sahasın  olan nisbəti nəyə bərabərdir?

 ) $\frac{7}{5}$ - ;

 ) $\frac{10}{7}$ -a;

 ) $\frac{3}{2}$ - ;

 ) $\frac{5}{3}$ - .

4. Yalnız 1, 5, 7 - kiloqramlıq çəki daşlarımız var. Yalnız bu çəki daşlarını istifadə edərək ikitərəfli qablı tərəzidə aşağıda sadalananlardan neçə kiloqramlıq əşyanı çəkə **bilmərik**?

ə) 3

ə) 4

ə) 9

ə) 11

5. İki cümlə verilmişdir:

I. Əgər tələbə ara yoxlama yazıda maksimal qiymətlənmənin 50 %-dən artığını ala bilmirsə, onda o verilən fəndən kredit toplaya bilmir.

II. Tələbə verilən fəndən kredit toplaya bilmədi.

Bu cümlələrdən tələbənin ara yoxlama yazıdan maksimal qiymətlənmənin 50 % və aşağı aldığı qənaətinə gəlmək olar yoxsa yox?

- ə) Yalnız birinci cümləyə nəzərən;
- ə) Yalnız ikinci cümləyə nəzərən;
- ğ) Hər iki cümləni birlikdə nəzərə alaraq;
- q) Verilən cümlələrdən bir qənaətə gəlmək olmur;

6. \diamond və \triangle simvolları ilə rəqəmlər qeyd olunmuşdur. $2\diamond \cdot \triangle 8 = 1102$ olarsa $\diamond + \triangle$ cəmi nəyə bərabərdir?

ə) 13-ə;

ə) 12-ə;

ə) 11-ə;

ə) 10-a.

7. a və x elə rəqəmlərdir ki, $a > 5$ və $4x - 7a = 0$. Sadalananlardan hansı bərabərsizlik mütləq olaraq doğrudur?

Ⓢ) $x > 9$

Ⓝ) $x > 7$

Ⓞ) $x < 9$

Ⓟ) $x < 7$

8. Lukanın hər bir ölçüdə iki-iki dəfə 1 sm, 2 sm, 4 sm, 8 sm və 16 sm uzunluqda olan taxta çubukları var. Luka bu çubuklardan hər hansı üç çubuqla üçbucaq düzəltdi. Lukanın düzəltdiyi üçbucaq:

- a) üç tərəfinin uzunluğu da bir-birinə bərabərdir;
- b) üç tərəfi də fərqli uzunluqlardadır;
- c) yalnız bir tərəfinin uzunluğu 16 sm-dir;
- d) yalnız iki tərəfinin uzunluğu bir-birinə bərabərdir.

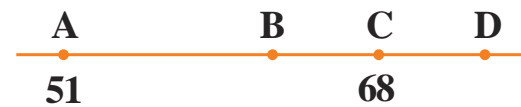
9. Qaydalar verilmişdir:

- Bütün hündür dağlıq regionlarda hər bir gölün ətrafında sarı rododendron bitir.
- Nepalda bəzi gölün ətrafında sarı rododendron bitmir.

*Əgər bu qaydalar doğrudursa, onda aşağıda sadalananlarda hansı doğru **ola bilməz?***

- a) Nepalda ətrafında sarı rododendron bitən bəzi göl hündür dağlıq regionda deyil;
- b) Nepalda ətrafında sarı rododendron bitən bəzi göl hündür dağlıq regiondadır;
- g) Sarı rododendron yalnız hündür dağlıq regionda olan gölün ətrafında bitir;
- ç) Nepalda göllər yalnız hündür dağlıq regionlardadır.

10. Ədəd oxunda A, B, C və D nöqtələri işarələnmişdir. A və C nöqtələrinin koordinatları şəkildə qeyd olunur. B nöqtəsi AD parçasının C nöqtəsi isə - BD parçasının orta nöqtəsidir. B nöqtəsinin koordinatını tapın:

ə) 62

ə) $62\frac{1}{3}$

ə) $62\frac{2}{3}$

ə) 63

11. İstənilən a, b, c ədədləri üçün $a * b * c = a - 3b + 2c$.

$a * b * c + b * c * a + c * a * b$ ifadəsinin qiyməti nəyə bərabərdir?

ə) 0-a;

ə) 1-ə;

ə) 2-ə;

ə) İfadənin qiyməti a, b, c ədədinin qiymətlərindən aslıdır.

12. Kvadrat bərabər kvadratlara bölünmüşdür və onlardan üçü tündləşdirilmişdir (bax. şəkil).

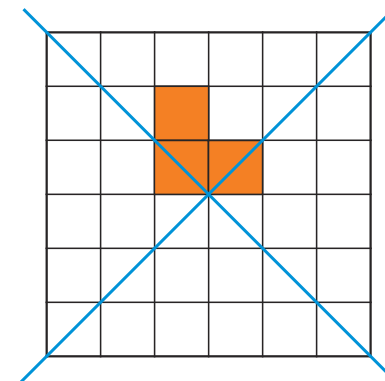
Ən azı neçə kvadrat yenə tündləmək lazımdır ki, alınan tündlənmiş fiqur verilən kvadratın hər bir diaqonalına görə simmetrik olsun?

ə) 4

ə) 5

ə) 6

ə) 7

13. Bir-birindən fərqli üç natural ədədin ən kiçik ortaq bölünəni 9-a bərabərdir. Bu ədədlərin cəmi nəyə bərabər olar?

ə) 13-ə;

ə) 11-ə;

ə) 9-a;

ə) Müəyyən etmək mümkün deyil.

14. Şəhərin üç ən hündür tikilisi univərsitet, yataqxana və bank binalarıdır. Eyni zamanda onların hər üçü fərqli hündürlükdədir.

Məlumdur ki:

- Əgər univərsitet binası ən hündürü deyilsə, onda o hündürlüyünə görə üçüncüdür.
- Əgər yataqxana binası hündürlüyünə görə ikincidirsə, onda bank binası hündürlüyünə görə üçüncüdür.
- Əgər bank binası hündürlüyünə görə üçüncüdürsə, onda univərsitet binası hündürlüyünə görə ikincidir.

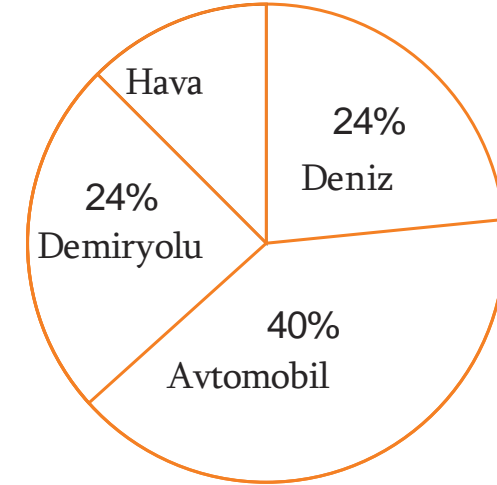
Bank binası hündürlüyünə görə neçəncidir?

- ə) Birinci;
- ბ) İkinci;
- გ) Üçüncü;
- დ) Cavabı təyin etmək üçün verilən məlumat yetərli deyil.

Göstəricilərin təhlili

Çevrə diaqramında hər hansı bir ölkənin 2010-cu ildə ixrac olunan kənd təsərrüfatı mallarının ümumi çəkisinin neçə faizini dəmiryol, avtomobil, dəniz və hava nəqliyyatı vasitəsi ilə daşındığı verilmişdir.

Növbəti iki suala bu diaqrama əsasən cavab verin.

Suallara keçid: [15](#) [16](#)

15. 2010-cu ildə ölkədən ixrac olunan kənd təsərrüfatı malının 90 min tonu hava nəqliyyatı vasitəsi ilə daşınmışdır. Bu il ölkədən ixrac olunan kənd təsərrüfatı malının ümumi çəkisi nəyə bərabərdir?

- ə) 650 min tona;
- ə) 700 min tona;
- ə) 750 min tona;
- ə) 800 min tona;

[Diaqrama baxış](#)

16. Sadalananlardan hansı suala cavab vermək üçün çevrə diaqramında verilən məlumat **yetərli deyil**?

- ə) 2010-cu ildə ölkədən ixrac olunan kənd təsərrüfatı malından avtomobil nəqliyyatı ilə daşınan mal hava nəqliyyatına nisbətən neçə min ton artıq olub?
- ğ) 2010-cu ildə ölkədən ixrac olunan kənd təsərrüfatı malından dəmiryolu nəqliyyatı ilə daşınan mal avtomobil nəqliyyatına nisbətən neçə faiz az olub?
- g) 2010-cu ildə ölkədən ixrac olunan kənd təsərrüfatı malından dəniz nəqliyyatı ilə daşınan mal hava nəqliyyatına nisbətən neçə dəfə artıq olub?
- ç) 2010-cu ildə ölkədən ixrac olunan kənd təsərrüfatı malından hava nəqliyyatı ilə daşınan mal avtomobil nəqliyyatına nisbətən neçə dəfə az olub?

[Diaqrama baxış](#)

17. Sahəsi 96 ha olan ərazini gün ərzində 8 saat eyni sürətlə işləyən traktorlarla əkirlər. Traktorların bir tam iş günü ərzində əkdikləri ərazi hissəsinin ümumi sahəsi 13-14 hektar arası təşkil edir. Sadalananlardan hansı bütün ərazinin əkilməsi üçün lazımlı vaxta bərabər ola bilər?

ə) 6 gün və 4 saat;

ə) 6 gün və 6 saat;

ə) 7 gün və 2 saat;

ə) 7 gün və 4 saat;

18. a müsbət ədəddir, b isə – mənfi. Əgər a -nı böyüdüb, b -ni isə kiçilsək, onda sonrakı ifadələrdən hansının qiyməti **mütləq olaraq** kiçiləcək?

ə) $\frac{a}{7b}$

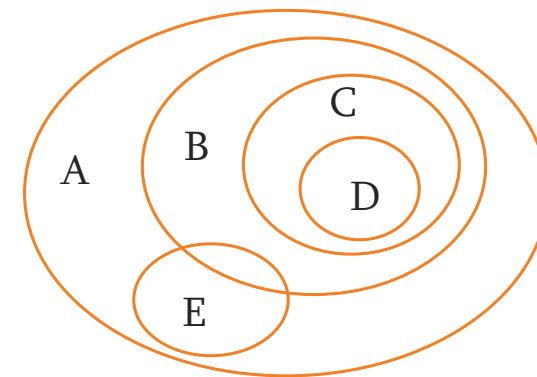
ə) $\frac{-4a}{b}$

ə) $-3ab$

ə) $5ab$

19. Üç qayda və diaqram verilmişdir:

- Bütün böyük şəhərlərdə ictimai nəqliyyat hərəkət edir.
- Bəzi böyük şəhərlərdə metro fəaliyyət göstərir.
- Bəzi kiçik şəhərlərdə ictimai nəqliyyat hərəkət etmir.

Aşağıda diaqramın ərazi və çoxluqlarının uyğunluğunun bir neçə variantı verilmişdir.

Diaqrama əsasən hansı halda hər üç qayda doğrudur?

- ə) A – şəhərlər, B – böyük şəhərlər, C – kiçik şəhərlər, D – metro fəaliyyət göstərən şəhərlər, E – ictimai nəqliyyatın hərəkət etdiyi şəhərlər;
- ə) A – şəhərlər, B – ictimai nəqliyyatın hərəkət etdiyi şəhərlər, C – metro fəaliyyət göstərən şəhərlər, D – kiçik şəhərlər, E – böyük şəhərlər;
- ğ) A – şəhərlər, B – ictimai nəqliyyatın hərəkət etdiyi şəhərlər, C – böyük şəhərlər, D – metro fəaliyyət göstərən şəhərlər, E – kiçik şəhərlər;
- q) A – şəhərlər, B – metro fəaliyyət göstərən şəhərlər, C – ictimai nəqliyyatın hərəkət etdiyi şəhərlər, D – kiçik şəhərlər, E – böyük şəhərlər.

20. Oxlu saatın dəqiqələri və saatları göstərən oxları arasındakı iti bucaın böyüklüyü 45° -dən çoxdur. Sadalananlardan saat hansı vaxtı göstərə bilər?

I. 13:15

II. 11:50

ə) Yalnız I-i;

ə) Yalnız II-i;

ə) Necəki I-i, elə də II-i;

ə) Heç birini.

21. Natural m və n ədədlərini 5-ə böldükdə alınan qalıqlar bir-birindən fərqli tək ədədlərdir. m və n ədədlərinin hasilini 5 böldükdə alınan qalıq nəyə bərabər olar?

ə) 1-ə;

ğ) 2-ə;

g) 3-ə;

q) 4-ə.

Göstəricilərin kifayət etməsi

22. İki piramida və onlar haqqında iki şərt verilmişdir:

I. Birinci piramidanın tillərinin sayı ikinci piramidanın tillərinin sayından 8 qədər çoxdur.

II. Birinci piramidanın təpə nöqtələrinin sayı ikinci piramidanın təpə nöqtələrinin sayından 4 qədər çoxdur.

Birinci piramidanın üzlərinin sayının ikinci piramidanın üzlərinin sayından nə qədər çox olduğunu müəyyən etmək üçün:

ə) I şərt kifayətdir, II isə kifayət deyildir;

ə) II şərt kifayətdir, I isə kifayət deyildir;

ğ) I və II şərtlər kifayətdir, ayrı-ayrılıqda isə heç biri kifayət deyildir;

ç) Ayrı-ayrılıqda həm I, həm də II şərt kifayətdir;

ç) Verilən şərtlər kifayət deyildir.

23. Şirkətin gəliri mart ayında fevral ayına nisbətən azaldı, lakin apreldə yenə qalxaraq fevralın göstəricisinə bərabər oldu.

İki şərt verilmişdir:

I. Şirkətin gəliri fevralda 90 min lari idi.

II. Martda şirkətin gəliri əvvəlki aya nisbətən 10% azaldı.

Şirkətin gəlirini apreldə əvvəlki aya nisbətən neçə faiz artığını müəyyən etmək üçün:

- ə) I şərt kifayətdir, II isə kifayət deyildir;
- ə) II şərt kifayətdir, I isə kifayət deyildir;
- ç) I və II şərtlər kifayətdir, ayrı-ayrılıqda isə heç biri kifayət deyildir;
- ç) Ayrı-ayrılıqda həm I, həm də II şərt kifayətdir;
- ç) Verilən şərtlər kifayət deyildir.

24. a və b ədədlərdir.

İki şərt verilmişdir:

I. $2a < 2b - 5$

II. $3a < 3b + 5$

a və b -dən hansının böyük olduğunu müəyyən etmək üçün:

- ə) I şərt kifayətdir, II isə kifayət deyildir;
- ə) II şərt kifayətdir, I isə kifayət deyildir;
- ç) I və II şərtlər kifayətdir, ayrı-ayrılıqda isə heç biri kifayət deyildir;
- ç) Ayrı-ayrılıqda həm I, həm də II şərt kifayətdir;
- ç) Verilən şərtlər kifayət deyildir.

25. Bacı-qardaşlardan 2-i qızıdır, 4-ü oğlan. Onlardan ən kiçiyi Anna, ən böyük isə Mariamdır. Bacılar arasında yaş fərqi 16 ildir.

İki şərt verilmişdir:

I. Bacı-qardaşların ortalama yaşı 11 ildir.

II. Qardaşların ortalama yaşı 12 ildir.

Anna-nın neçə yaşının olduğunu müəyyən etmək üçün:

- ə) I şərt kifayətdir, II isə kifayət deyildir;
- ə) II şərt kifayətdir, I isə kifayət deyildir;
- ç) I və II şərtlər kifayətdir, ayrı-ayrılıqda isə heç biri kifayət deyildir;
- ç) Ayrı-ayrılıqda həm I, həm də II şərt kifayətdir;
- ç) Verilən şərtlər kifayət deyildir.

26. x və y natural ədədlərdir.

İki şərt vermişdir:

I. $3x \cdot y$ cüt ədəddir.

II. $x - 3y$ tək ədəddir.

x ədədinin cüt və ya tək olduğunu müəyyən etmək üçün:

- ə) I şərt kifayətdir, II isə kifayət deyildir;
- ə) II şərt kifayətdir, I isə kifayət deyildir;
- ç) I və II şərtlər kifayətdir, ayrı-ayrılıqda isə heç biri kifayət deyildir;
- ç) Ayrı-ayrılıqda həm I, həm də II şərt kifayətdir;
- ç) Verilən şərtlər kifayət deyildir.

27. $ABCD$ paraleloqramdır.

İki şərt vermişdir:

I. $|AB| = |BC| + 3 \text{ sm.}$

II. $|AB| = 3 \cdot |BC|.$

$ABCD$ paraleloqramının böyük tərəfinin uzunluğunun onun perimetrinə olan nisbətini müəyyən etmək üçün:

- a) I şərt kifayətdir, II isə kifayət deyildir;
- b) II şərt kifayətdir, I isə kifayət deyildir;
- c) I və II şərtlər kifayətdir, ayrı-ayrılıqda isə heç biri kifayət deyildir;
- d) Ayrı-ayrılıqda həm I, həm də II şərt kifayətdir;
- e) Verilən şərtlər kifayət deyildir.

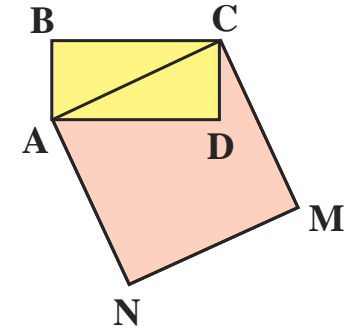
28. $m^2n + mn = 36$ bərabərliyini ödəyən bütün natural m və n ədədlərini tapın.

Cavabı əsaslandırın.

(maksimal bal - 2)

29. ACMN kvadratdır, ABCD isə elə düzbucaqlıdır ki, eni uzunluğunun $\frac{3}{4}$ hissəsini təşkil edir (bax. şəkil). ADCMN beşbucaqlısının sahəsi ABCD düzbucaqlısının sahəsindən neçə dəfə böyükdür?

Cavabı əsaslandırın.

(maksimal bal – 3)

30. Boş hovuzu su ilə doldurmaq iki millə mümkündür. Hər bir mildən hovuzda hər saatda eyni miqdarda su dolur. Yalnız birinci millə hovuzu doldurmağa 3 dəfə az vaxt lazım gəlir nəinki - yalnız ikinci millə. Hər iki millə birlikdə isə hovuzu doldurmağa 6 saat lazımdır. Əgər hovuzun dördü bir hissəsini yalnız birinci millə, sonra qalan hissəsini isə yalnız ikinci millə doldursaq boş hovuz neçə saatda dolar?

Cavabı əsaslandırın.

(maksimal bal – 3)

31. Kubun üst oturacağıının sahəsi düzbucaqlı paraleloipedin üst oturacağıından 3 dəfə kiçikdir, hansının ki, tillərinin uzunluqlarının bir-birilə nisbəti $2 : 3 : 6$ kimidir. Kubun həcmi düzbucaqlı paraleloipedin həcmindən neçə dəfə kiçikdir?

Cavabı əsaslandırın.

(maksimal bal – 3)

32. Qatar A və B şəhərləri arasındakı məsafəni dayanmadan sabit sürətlə qət etdi. Saat 10:30-da qatar Avə B şəhərləri arasındakı məsafənin $\frac{1}{4}$ hissəsini, saat 11:45-də isə $\frac{2}{3}$ hissəsini qət etmişdir. Qatar saat neçədə B şəhərinə çatmışdır?

Cavabı əsaslandırın.

(maksimal bal – 3)

33. Tək sayda həddlərdən təşkil olunan ədədi ardıcılığın bu ardıcılığın hədlərini artma sırası ilə düzərkən alınan ardıcılığın orta həddi mediana adlanır.

x -in hansı müsbət qiymətində $4x$, x , $2x + 11$ ədədi ardıcılığının medianası 18-ə bərabərdir?

Cavabı əsaslandırın.

(maksimal bal – 3)

34. Altıncı sinif şagirdlərinə sonrakı işi təklif etdilər:

1) Adi kəsir şəklində yazın:

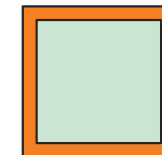
I. 0,71; II. 0,050.

2) $a = 4$, $b = 2$ olarsa $5a^2 - 2(2a - 3b)$ ifadəsinin qiymətini hesablayın.

3) Əməlləri yerinə yetirin:

I. 2 sm 8 mm : 7; II. 1 saat 20 dəq : 40.

4) Yanının uzunluğu 19 m olan kvadrat formalı meydança ətrafdan eni 2 m olan cığırla verilən şəkildəki kimi hasarlanmışdır. Cığırın sahəsi neçə kvadrat metrdir?

5) Şahmat turnirində 15 şahmatçı iştirak edirdi. Hər bir şahmatçı qalan hər bir şahmatçıyla bir partiya oynadı. Cəmdə bu turnir üzrə neçə partiya oynanıb?

Növbəti səhifədə şagirdlərdən birinin hazırladığı işi verilmişdir:

1) I. $\frac{71}{100}$; II. $\frac{5}{1000}$.

2) $5a^2 - 2(2a - 3b) = a^2 - 6b = 16 - 12 = 4$.

3) I. $2 \text{ sm } 8 \text{ mm} : 7 = 28 \text{ mm} : 7 = 4 \text{ mm}$;

II. $1 \text{ saat } 20 \text{ dəq} : 40 = 120 \text{ dəq} : 40 = 3 \text{ dəq}$.

4) $19 + 4 = 23$, $23 \cdot 2 = 46$, $46 \cdot 4 = 174$,

Cığırın sahəsi $174 - 4 \cdot 2 \cdot 2 = 174 - 16 = 158$ (kv.m).

5) 15-dən 14-ü oynuyur, 1-i dincəlidir. Bir gündə $14 : 2 = 7$ partiya oynanılır.

Cəmdə oynanılacaq $15 \cdot 7 = 95$ partiya.

- Şagird tərəfindən buraxılmış hər bir səhfi göstərin və düzgün şəkildə yazın.

(maksimal bal- 3)

Akademik qabiliyyət

Oxunmuş mətnin düşünülməsi

Mətni diqqətlə oxuyun və düşünün. Hər sualın ehtimal olunan cavablarından verilən mətnə görə düzgün variantı seçin.

Bu və ya digər sualla tanış olduqdan sonra suala cavab vermək üçün mətnə qayıtmaq, müvafiq parçanı yenidən oxumaq və suala keçmək lazım gələ bilər. Bunu mətnin eləcə də hər sualın sonunda verilmiş müvafiq qeydi “basmaqla” asanlaşdırıla bilərsiniz.

Başqa insanın baxışlarını, duyğularını, niyyətini dərk edərək və bu bilikdən sosial vəziyyətləri idarə etmək üçün istifadəsi “zehin nəzəriyyəsi” adlanır. Bu bacarıq uşağın sosial fəaliyyətində önəmli söhbətlərin aparılması, münaqişələrin həll edilməsi, dostluğun qorunub saxlanması kimi fərqli aspektləri ilə əlaqəlidir. Əgər ətrafımızdakı insanların nə fikirləşdiklərini, nə gözlədiklərini, nə hiss etdiklərini bilsək onların davranışlarını daha yaxşı proqnoz edərək və onlara davranışlarına uyğun olaraq daha yaxşı cavab verərik.

Zehin nəzəriyyəsinin öyrənilməsinə bir çox təcrübələr həsr olunmuşdur. Təcrübələrdən birini belə təqdim edə bilərik: 1. Uşağa, şərti olaraq Annaya, şokolad qutusu (müvafiq etiket vurulmuş) göstərilər və soruşurlar, onun fikircə bu qutuda nə ola bilər? Anna təbii olaraq cavab verir ki, qutuda şokolad var; 2. Qutunu açırlar və Annaya göstərilər ki, qutuda oyuncağ it var. Sonra Annanın gözünün qabağında qutunu örtürlər; 3. Sonra otağa başqa uşaq gətirirlər, şərti olaraq Qiorqi və Annadan soruşurlar: Qiorqi heçvaxt bu qutuya baxmayıb, sən fikircə Qiorqi qutuda nə olduğunu fikirləşəcək? Tədqiqatlardan birinə əsasən bu suala 6-dan 9 yaşa kimi olan uşaqların 86%-i, 4-dən 6 yaşa kimi olan uşaqların isə təxminən 50%-i düzgün cavab verdi. Bu nəticə onunla açıqlanır ki, uşaqlar 4 yaşından etibarən reallıq və reallıq haqqında insanların baxışlarını bir-birindən fərqləndirməyə başlayırlar, dərk edirlər ki, insanın reallıq haqqında yanlış təsəvvürü ola bilər.

Suallara keçid: [35](#) [36](#) [37](#) [38](#) [39](#) [40](#) [41](#)

Zehin nəzəriyyəsi inkişaf pozğunluğunun proqnozlaşdırılması baxımından önəmli rol oynayır. Məsələn, otistik spektirli uşaqların əsas problemini ünsiyyət, münasibət qurmağın çətinliyi təşkil edir, onlarda bu bacarıq gec inkişaf edir və ya tam olaraq inkişaf etmir. Otistik uşaq başqa insanların ondan fərqli baxışlarının olmasını dərk etməkdə çətinlik çəkir.

Zehin nəzəriyyəsinin inkişaf mexanizmini izah etməyi fərqli nəzəriyyələrlə çalışırlar. Fransız filosofu Rene Dekartın doktorinasına əsaslanan simulyasiya nəzəriyyəsinə görə, uşaq ilk növbədə öz düşüncələrini, duyğularını və hislərini müəyyənləşdirməyi öyrənir, sonra isə başqasının yerində olduğunu təsəvvür edərək nə düşünəcəyinin və nə hiss edəcəyinin xəyalını simulyasiya edir. Alternativ “Nəzəriyyənin nəzəriyyəsinə” əsasən, uşaq öz ətraf mühitini müşahidə edərək və onun qiymətləndirilməsi yolu ilə zehin nəzəriyyəsinə inkişaf etdirir. Uşaq başqa insanları müşahidə edir, onların davranış motivlərini, fikirlərini, duyğularını dərk edir və yalnız bundan sonra öz zehin proseslərini və ya duyğularını başa düşməyi öyrənir.

Sosial bacarıqları öyrənmək çətindir, lakin, əgər onların inkişafının əsasında hansı mexanizmlərin dayandığını bilsək, uşaqlara onların gündəlikdə istifadə etdikləri sosial tələblərin öhdəsindən gəlmələri üçün kömək edə bilərik.

Suallara keçid: [35](#) [36](#) [37](#) [38](#) [39](#) [40](#) [41](#)

35. Aşağıda sadalananlardan hansı suala birinci abzasa əsasən cavab vermək olar?

ə) Zehin nəzəriyyəsi bizə nədə kömək edir?

ə) Zehin nəzəriyyəsi nə vaxt inkişaf edir?

ğ) Zehin nəzəriyyəsi necə inkişaf edir?

Ϟ) Zehin nəzəriyyəsinin inkişafının ön şərtləri hansı bacarıqlardır?

[Mətinin I səhifəsinə qayıdış](#)

[Mətinin II səhifəsinə qayıdış](#)

36. İkinci abzasda təsfir olunmuş təcrübələrə əsasən 6-dan 9 yaşa kimi olan uşaqların 14 %-i - “Qiorqi heçvaxt bu qutuya baxmayıb, sənin fikirincə Qiorqi qutuda nə olduğunu fikirləşəcək? “ - sualına cavab verdi:

Qiorqi fikirləşəcək ki:

- ə) Qutu boşdur;
- ə) Qutuda şokolad var;
- ə) Qutuda oyuncaq it var;
- ə) Qutuda həm şokolad, həm də oyucaq it var.

[Mətinin I səhifəsinə qayıdış](#)

[Mətnin II səhifəsinə qayıdış](#)

37. İkinci abzasda oxuyuruq: “Tədqiqatlardan birinə əsasən bu suala 6-dan 9 yaşa kimi olan uşaqların 86%-i, 4-dən 6 yaşa kimi olan uşaqların isə təxminən 50%-i düzgün cavab verdi”. Qeyd olunan nəticə aşağıda sadalananlardan hansı məxrəcə gəlinməsinə imkan verir?

- s) 6-dan 9 yaşa kimi olan uşaqların əksəriyyəti hələ də insanların reallıq haqqında səhf təsəvvürünün ola biləcəyini dərk edə bilmir;
- ð) 4-dən 6 yaşa kimi olanların təxminən 50%-də, 6-dan 9 yaşa kimi olan uşaqların isə 14%-də yəqin ki, inkişaf pozuntusu olduğunu vurğulayırdı;
- ğ) 4-dən 6 yaşa kimi olan uşaqların əksəriyyəti artıq reallıq və bu reallıq haqqında insanların bir-birindən fərqli təsəvvürlərinin ola biləcəyini dərk edir;
- ç) 6-dan 9 yaşa kimi olan uşaqlar hadisələr haqqında başqasının təsəvvürlərini dərk etməyi 4-dən 6 yaşa kimi olanlardan daha yaxşı bacarırlar.

[Mətinin I səhifəsinə qayıdış](#)

[Mətnin II səhifəsinə qayıdış](#)

38. Aşağıda sadalananlardan hansı bizə zehin nəzəriyyəsinin sosial bacarıqlarla əlaqəli olduğuna arqument olaraq faydalı ola bilər?

- ə) Bu bacarıq uşağın sosial fəaliyyətində önəmli söhbətlərin aparılması, münaqişələrin həll edilməsi, dostluğun qorunub saxlanılması kimi fərqli aspektləri ilə əlaqəlidir;
- ə) Uşaqlar 4 yaşından etibarən reallıq və reallıq haqqında insanların baxışlarını bir-birindən fərqləndirməyə başlayırlar;
- ç) Otistik spektirli uşaqların əsas problemini ünsiyyət, münasibət qurmağın çətinliyi təşkil edir, onlarda bu bacarıq gec inkişaf edir və ya tam olaraq inkişaf etmir;
- ç) Sosial bacarıqları öyrənmək çətinidir, lakin, əgər onların inkişafının əsasında hansı mexanizmlərin dayandığını bilsək, uşaqlara onların gündəlikdə istifadə etdikləri sosial tələblərin öhdəsindən gəlmələri üçün kömək edə bilərik.

[Mətinin I səhifəsinə qayıdış](#)

[Mətinin II səhifəsinə qayıdış](#)

39. Üçüncü abzasda oxuyuruq: “Otistik uşaq başqa insanların ondan fərqli baxışlarının olmasını dərk etməkdə çətinlik çəkir.” Aşağıda sadalananlardan hansı bu fikirin təsviridir?

- ə) Tutaq ki, otistik uşaq təsadüfən stəkanı sındırıdı və bunu yalnız onun qardaşı gördü, o düşünür ki, bu “səhfinin” məsuliyyətini anası ilə ikisi də bölüşməlidir;
- ə) Tutaq ki, otistik uşaq təsadüfən stəkanı sındırıdı və bunu onun qardaşı gördü, o zənn edir ki, qardaşı bu haqda anasına mütləq deyəcək ;
- ğ) Tutaq ki, otistik uşaq onun qardaşının stəkanı sındırdığını gördü və müvafiq olaraq bilir, ancaq bunu anası görməyib, o zənn edir ki, stəkanı kimin sındırdığını anası da bilir;
- q) Tutaq ki, otistik uşaq onun qardaşının stəkanı sındırdığını gördü və müvafiq olaraq bilir, ancaq bunu anası görməyib, o düşünür ki, stəkanı kimin sındırdığını anası bilmir.

[Mətinin I səhifəsinə qayıdış](#)

[Mətinin II səhifəsinə qayıdış](#)

40. Mətnədə təqdim olunan iki nəzəriyyə ilə zəhin nəzəriyyəsinin inkişaf mexanizmini izah etməyə çalışırlar. Onlar arasında nə cür əlaqə mövcuddur?

- ə) Zəhin nəzəriyyəsinin inkişaf mexanizmi ilə bağlı simulyasiya nəzəriyyəsində təqdim olunan prinsip nəzəriyyənin nəzəriyyəsi tərəfindən təklif olunan izahı tamamlayır;
- ə) Zəhin nəzəriyyəsinin inkişaf mexanizmi ilə bağlı nəzəriyyənin nəzəriyyəsinin zidd prinsipi simulyasiya nəzəriyyəsində təqdim olunmuşdur;
- ğ) Hər iki nəzəriyyədə zəhin nəzəriyyəsinin inkişaf mexanizmi ilə bağlı eyni izah təqdim olunmuşdur;
- q) Zəhin nəzəriyyəsinin inkişaf mexanizmi ilə bağlı simulyasiya nəzəriyyəsində təqdim olunan prinsip nəzəriyyənin nəzəriyyəsində təqdim olunan izahı isbat edir.

[Mətinin I səhifəsinə qayıdış](#)

[Mətinin II səhifəsinə qayıdış](#)

41. Aşağıda sadalananlardan hansı məsələyə mətndə toxunulmamışdır?

- ə) Zehin nəzəriyyəsinin inkişafının əsasları;
- ə) Zehin nəzəriyyəsinin təcrübədə əsaslandırılması;
- ğ) Zehin nəzəriyyəsinin və başqa idrak bacarıqlarının əlaqəsi;
- q) Zehin nəzəriyyəsinin uşağın inkişafında önəmi.

[Mətnin I səhifəsinə qayıdış](#)

[Mətnin II səhifəsinə qayıdış](#)

42. Analtik yazı

Vaja-Pşavela “Mənim duam” şeirində yazır:

„ ... biçiləsi ot olum,
kərənti olmaq istəmirəm;
qoyun olmağa razıyam,
yalnız qurdluq istəmirəm;”

Mixeil Cavaxişvilinin əsərlərindən birinin əsas xarakteri Teymuraz Xevistavi isə deyir:

„-Kimin düşməninə yazığı gəlirsə, özünü öldürmüşdür. Xeyirxahlar və mehribanlar artıq bu dünyaya dözə bilməzlər. Həyat kitabına mən də belə bir anlam yazdım: Qurdların yanında qurd və qoyunların yanında da qurd olmaq”

Verilən parçalara nəzər yetirin və müzakirə edin:

- Verilən parçalarda hansı əxlaqi dilemma ortaya çıxır?
- Bu seçim müəllimləri tədris və ya tərbiyə prosesində hansı çətinliklərlə üz-üzə qoyur?
- Bu problemin həlli yolunda nə edə bilərik?

Müzakirəni gücləndirmək üçün arqumentlər və misallar gətirin.

Yazacağınız mətn ən azı 100 söz təşkil etməlidir.

(maksimal bal 11)